

Anmeldelser og litteraturnyt

Ved forskningsstipendiat, lic. phil. Søren Balle, arkivar, cand. mag. Inge Bundsgaard, universitetslektor, cand. mag. Anders Bøgh, universitetslektor, cand. mag. Erik Christensen, docent, dr. phil. Erik Christiansen, professor, dr. theol. Troels Dahlerup, arkivar, dr. phil. Ole Degn, forskningsbibliotekar, mag. art. Lars Dybdahl, rigsarkivar, dr. phil. Vagn Dybdahl, arkivar, dr. phil. Jørgen Fink, arkivar, mag. art. Henrik Fode, arkivar, cand. mag. Ib Gejl, forskningsstipendiat, lic. theol. Per Ingesman, forskningsstipendiat, lic. phil. Leon Jespersen, museumsinspektør, cand. mag. Ebbe Johannsen, lektor, cand. scient. pol. Michael Johansson, universitetslektor, lic. phil. Knud Knudsen, museumsinspektør, lic. phil. Henrik Skov Kristensen, afdelingsleder, dr. phil. John T. Lauridsen, universitetslektor, fil. dr. Michael Linton, fhv. museumsinspektør, dr. phil. Erna Lorenzen, mag. art. Ny Paludan-Müller, universitetslektor, dr. phil. Finn Stendal Pedersen, professor, dr. phil. Erling Ladewig Petersen, professor, dr. phil. Henning Poulsen.

OLDTID OG MIDDELALDER

Diplomatarium Danicum 1. rk. bd. 7. 1238-1249. *Danmarks Riges Breve* 1. rk. bd. 7 1238-1249. Begge ved Niels Skyum-Nielsen og Herluf Nielsen. (C. A. Reitzel, 1990). 329 s. og 267 s., 183 kr. og 244 kr.

Så er der atter kommet et bind af Diplomatariet og De Riges breve – indeholdende 329 numre. Dette er imidlertid ikke et hvilket som helst bind, men det, der lukker det sidste hul, så rækkerne nu er komplette fra 789 til 1385. Dermed har vi, som antydnet i forordet, alle breve/dokumenter eller rester af sådanne på tryk og i oversættelse fra (næsten) halvdelen af de 1200 år, hvori man har givet sig af med at skrive breve i eller om Danmark eller om danske forhold. Og man er på vej videre: »Med 2 × 30 bind i løbet af et halvt århundrede når de to værker op til nogle år omkring 1389, de giver stof til 4. rk.

bd. III og IV«, står der i forordet – hvad der så end menes med det.

Det er en ærefrygtindgydende præstation, som næppe har sin lige nogetsteds. Slet ikke, når man tager i betragtning, at det hele findes i oversættelse. Det var en utrolig flot og fremsynet beslutning, man traf, da man bestemte sig for at udgive oversættelserne sideløbende. Det gør det f.ex. muligt for enhver student at skrive speciale i dansk middelalderhistorie og letter arbejdet meget for alle os, der ikke er så stærke i latinen, som de gamle var.

Det er dog ikke tilrådeligt bare at forlade sig på oversættelserne. Specielt når det gælder tekniske termini er der meget, der er diskutabelt. I det foreliggende bind følger undertegnede sig således ikke overbevist om, at *bondones* i nr. 199 skal oversættes med selvejerbønder, som det sker i regesten i DD og oversættelsen i DRB (dog her med

en note). Der er snarest tale om ordet 'bonde', der i hine tider betød fuldt retshabilt samfundsmedlem.

Udover i udgivelse og oversættelse er der som vanligt nedlagt en ganske imponerende lærdom i kommentarer og noter. Men også her kan pedanten finde noget at anfægte. I en note til nr. 30 i DRB bliver vi oplyst om, at bortgiftelsesretten for jorddroten over hans fæsteres døtre kendes »vistnok først fra 1385-87«. I det pågældende dokument afvises det, at en sådan skulle være gældende, og dokumentet er efter al rimelig sandsynlighed fra 1377 (jvf. Fortid og Nutid bd. 31 s. 40 ff).

Pedantens tungestvejende indvendinger gælder dog placeringen af de dokumenter, som bestemmes som værende »uægte«. I foreliggende sidste bind i første række findes der en afdeling med »uægte« breve 1183-1229, ligesom der findes en tilsvarende i sidste bind af anden række (bd. 12) – derimod ikke i sidste bind af tredje række. I bd. II,12 har man imidlertid anbragt de såkaldte Michaelisforfalskninger, skønt de 'ældste' af disse foregiver at vedrøre første rækkes periode. Derudover kan man også finde »uægte« breve i den almindelige brevrækkefølge (fx. bd. I,3 nr. 115) uden at sådanne er nævnt i afdelingen for »uægte« breve, ligesom der om-

vendt ikke findes henvisninger fra den almindelige kronologiske rækkefølge til de særskilt trykte »uægte« breve. Disse forhold gør det ikke let for læseren at holde styr på de »uægte« breve. Da det ydermere ikke altid lader sig fastslå med 100% sikkerhed om et brev er »uægte« havde den rigtigste løsning været at anbringe dem i den almindelige brevrækkefølge. Imidlertid har udgiverne af nærværende bind jo været bundet af tidligere foretagne dispositioner vedr. dette.

Dette bind og det sidste i anden række skal den omhyggelige læser dog under de fleste omstændigheder have fat i, da de også rummer rettelser og tilføjelser til de to rækker. Sådanne kan yderligere forventes i et særskilt supplementsbind til de tre første rækker.

Mere end noget andet er der grund til at ønske tillykke til os alle og især til dem, der har båret læsset. Et oplagt ønske er nu at få det hele overført til EDB, så man frit kan søge på ord, navne og ordforbindelser i de mere end 11.000 dokumenter eller rester af sådanne, vi nu har så flot tilgængelige. Dette kunne i hovedsagen afhjælpe savnet af et sagregister. Hvis vi også fik et sådant ville vi nærme os stærkt til det perfekte.

Anders Bøgh

NYERE TID

Knud J. V. Jespersen: *Danmarks historie bind 3. tiden 1648-1723*. Redigeret af Søren Mørch. (Gyldendal 1989). 376 s., 375 kr.

Endelig er det lykkedes udgiverne af Gyldendals Danmarkshistorie at få dækket hullet mellem 2. og 4. bind, idet Knud Jespersen med kort varsel har ta-

get over efter den tragisk tidligt afdøde Svend Ellehøj. Naturligvis skal man ikke anvende litterære kriterier på dette værk med dets udprægede håndbogs-karakter; men alt i alt har forfatteren skilt sig fra arbejdet med bravour. Som perioden i vid udstrækning anses for en overgangstid (fra adelsvælde til enevælde etc.), kommer et tema som »brud el-